

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs III. Vtrum Angeli per sua naturalia Deum cognoscere possint.
artic. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

ARTICVLVS III.

Vtrum angeli per sua naturalia Deum cognoscere possint.

N hac etiam quæstione potissimum immoratur D. Thomas in explicando modo, quo Angeli Deum cognoscunt. Sit ergo hæc conclusio. Angeli naturaliter, neque per essentiam diuinam concurrentem in modum speciei intelligibilis, neque per speciem aliquam diuinæ essentia ipsi impressam, Deum cognoscunt, sed solum ex rebus creatis, quemadmodum & nos, & potissimum ex sua essentia, quam cognoscunt, & perspectam habent. Itaq; Angeli intuentes se ipsos per suam substantiam concurrentem in modum speciei intelligibilis, atque in sua natura cognoscentes se non habere esse à se ipsis, sed ab alio ex nihilo, ad idque necessariam esse potentiam infinitam, sapientissimæ cuiusdam causæ, &c. in seipsis, atque ex se ipsis cognoscunt dari vnam primam causam infinitam ac sapientissimam, à qua emanarint, & in qua ipsi, & cetera omnia virtute, ac eminenter continentur, quam Deum appellamus. Id quod ex cæteris etiam rebus, quæ sunt in hoc vniuerso, multò exactiùs ac euidentiùs, quàm nos, agnoscunt: eò quòd longè excellentiore vim habeant ad intelligendum, multoque meliùs, quàm nos, penetrent naturas rerum. Quare sicut à nobis *inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt* naturali cognitione intellecta conspiciuntur, *sempereterna quoque eius virtus, & diuinitas*, vt Paulus ad Romanos 1. ait: sic etiam ab Angelis: sed exactiùs multò & meliùs quàm à nobis.

Probari etiam potest conclusio, quia quando aliquid cognoscitur naturaliter, & non arguitur ex alio, aut ex aliis, sed vel per speciem, vel per propriam naturam rei, quæ cognoscitur, concurrentem in modum speciei intelligibilis, notitia intuitiua antecedit abstractiuam, neque species abstractiue representans habetur, nisi post notitiam testatur: sed notitia de Deo intuitiua, in qua nostra, Angelorumque beatitudo est posita, tam angelis, quàm nobis est supernaturalis, vt omnes concedunt, ostensumque est quæst. 1. & 12. Ea quippe ratione Paulus 1. ad Timoth. ultimo Deum *lucern inaccessibilem inhabitare dixit*: ergo angeli neque per essentiam diuinam concurrentem instar speciei intelligibilis, neque per speciem impressam diuinæ essentia, possunt Deum naturaliter cognoscere, sed solum arguitur ex iis, atque in iis, quæ facta sunt, tamquam in effectis manu ducentibus quemcumque intellectum creatum in notitiam sui conditoris: quod est per speculum *creaturarum, ac in ænigmati*, vt Paulus 1. ad Corinth. 13. ait, Deum cognoscere. Angeli ergo, sicut & nos, cognoscunt quidem Deum quoad prædicata aliqua sibi propria, in quibus à rebus omnibus creatis distinguitur, qualia sunt, esse substantiam quamdam infinitam, potentiam, ac sapientiam similiter infinitam, actum purum, primam causam sempiternam, &c. quia intellectus creatus assurgere potest per ea, quæ facta sunt ad hæc omnia cognoscenda, præsertim angelicus ob sui maximam nobilitatem & excellentiam. Quamuis autem intellectus angelicus, hæc omnia in creaturis, atque ex creaturis de Deo euidenter cognoscat, non tamen cognoscit quidditatiue Deum, quia non attingit illum, vt est in se, modumque diuinæ substantia, cuius hæc omnia

Angeli per quid Deum cognoscant.

Angeli naturaliter non cognoscunt Deum quidditatiue.

A sunt prædicata propria: quod tamen ad cognitionem quidditatiuam de Deo erat necessarium.

Quidam ex sectatoribus D. Thomæ afferunt per eandem notitiam, qua angelus suam substantiam ac naturam intuetur, cognoscere naturaliter Deum esse, cæteraque prædicata, quæ de Deo naturaliter cognoscit: & quoniam, non solum ex seipso cognoscit Deum naturaliter quoad ea omnia, sed etiam ex cæteris creaturis, ordine ac pulchritudine vniuersi, consequenter affirmant, tot numero, totque specie esse in vnoquoque angelorum notitiis, quibus naturaliter Deum cognoscunt, quot sunt in eis notitiæ creaturarum, ex quibus in notitiam conditoris assurgunt. Sententia hæc inde ortum habuit, quòd arbitrentur, numquam angelos discurrere, quasi, dum ex effectu cognoscunt causam, aut ex causa effectum, aliam notitiam, etiam in eodem temporis puncto, forment de effectu, & aliam de causa, aliòve numero intuitu & assensu simplici assentiantur complexionibus, quæ obiectiue sunt à parte rei, de effectibus, & aliò complexionibus, quæ sunt de causis, sed vno & eodem.

Sententiam hanc mihi non possum persuadere, quin potius arbitror, distinctam esse notitiam, non solum numero, sed etiam specie, quæ Angeli de se ipsis, aut aliis rebus creatis formant, ab ea, quam de Deo naturaliter cognoscunt, & complexionibus quæ de eo sunt, formant, distinctamque esse assensum, quo veritatibus rerum creaturarum assentiuntur, ab assensu naturali, quo veritates, quæ Deo conueniunt, approbant. Ducor, vt hæc existimem, quoniam notitia, qua Angeli propriam substantiam ac naturam intuentur, cæteraque notitiæ & assensus, quos de aliis rebus creatis formant, vnde in notitiis conditoris ascendunt, sunt notitiæ intuitiue, assensusque visuales: notitiæ verò, quæ de Deo naturaliter cognoscunt, atque assensus, quibus veritatibus, quæ ei conueniunt, assentiuntur, sunt notitiæ & assensus abstractiui: vna autem & eadem notitia non potest esse simul intuitiua & abstractiua: quod etiam habet locum in assensibus: quin potius angeli ex rebus ipsis creatis, quas intuitiue cognoscunt, atque ex notitiis intuitiuis, quas de eis formant, arguitur efformant notitiam abstractiuam substantia cuiusdam infinite, actus puri, primæ causæ, &c. quam euidenter ex rebus ipsis creatis, tamquam ex illius effectibus, esse intelligunt: at tamen notitia abstractiua. Notitia autem illa quam quæro ratione esse potest illa alia intuitiua, quam de rebus creatis formant, imò illæ alia intuitiue distinctæ inter se specie, quibus varias res creatas percipiunt: Certè nulla ratione id esse potest. Potiusque concedam in angelis distinctum, sine temporis mora, & sine compositione circa præmissas & conclusiones, sed solum quoad formationem distinctæ notitiæ, & distincti assensus, quo assentiuntur rei, quam ex alia cognoscunt, quando vna notitia est intuitiua & alia abstractiua modo explicato, quàm concedam eos eadem prorsus notitia, non solum specie, sed etiam numero, eodemque prorsus assensu, vtrique obiecto assentiri. Illud

F autoribus contrariæ sententiæ darem libenter, si rei natura pateretur, vt vna & eadem notitia apprehensua esset in angelis comparatione vtriusque obiecti, illos eodem intuitu & assensu sine vilo profus discursu cognoscere se, aut qualis alias creaturas, & creatorem, quoad notitiam, quam Angeli de eo habent naturaliter in illis. Verum tamen quia notitiæ apprehensua de vtroque obiecto, non possunt esse in angelis eiusdem rationis, ac proinde nec assensus, qui cum eiusdem notitiis sunt necessarii

Intuitiua & abstractiua cognoscuntur eodem modo non potest esse simul intuitiua & abstractiua

Angeli per se non cognoscunt Deum quidditatiue

coniuncti, inde est quod Angeli per accidens, modo explicato, discurrant in cognoscendo naturaliter creatorem ex creaturis.

Scoti sententia. Scotus in dist. 3. q. 9. affirmat Angelos cognoscere quidem Deum, verum non per suam substantiam cognitam, neque per alias res naturales, sed per speciem diuinam essentiae eorum mentibus in instanti, in quo conditi sunt, a Deo infusam, ea tamen specie non elicere notitiam intuitiuam, sed abstractiuam diuinam essentiae, eod quod non representent eo modo quo species, quae intuitiuam notitiam, sed quo species, quae abstractiuam notitiam inseruiunt. Addit, eiusmodi speciem (& consequenter cognitionem Dei per ipsam elicitam) neque esse Angelis omnino naturalem, neque omnino supernaturalem, sed quodammodo naturalem, & quodammodo supernaturalem: naturalem quidem, quatenus ad ordinem gratiae, mediisque beatitudinis supernaturali proportionata, minime spectat: supernaturalem vero, eod quod Angelus viribus suis naturalibus eam comparare nequirit, neque enim talis erat, qualem per seipsum posset acquirere, ut erant species, quibus Deus Adam mentem, in quo instanti ille conditus est, locupletauerat, sed qualem solus Deus potuit producere.

Eam probat primò. Hanc suam sententiam probat primò, quoniam cognitio vnus per aliud obiectum cognitum, est cognitio discursiua: sed Angeli ex sententia D. Thomae non discurrunt: ergo non cognoscunt diuinam essentiam per suam substantiam, aut per alias res creatas cognitatas, sed per speciem.

Secundò. Secundò, quoniam cognitio, quam Angelus habet de Deo, est distincta: sed hanc haberi nequit, nisi, vel per speciem, vel per aliquid in quo res cognoscenda eminenter contineatur: cum ergo essentia diuina, nec in substantia Angeli, nec in aliis rebus creatis contineatur eminenter: efficitur, ut Angeli nec per suam substantiam, nec per alias res creatas comparent eam notitiam de Deo, sed per speciem diuinam essentiae.

Tertiò. Tertiò, naturalis beatitudo Angeli excedit naturalem beatitudinem hominis, etiam eam quam homo habebat in statu innocetiae: sed quamuis homo in statu naturae lapsae solum habeat cognitionem de vltimo fine generaliter sumpto, in statu tamen innocetiae habere potuit notitiam distinctam de vltimo fine in particulari: ergo Angelus potest habere adhuc cognitionem magis distinctam: hanc autem esse nequit nisi per speciem representantem abstractiuè diuinam essentiam: ergo in Angelo datur species, per quam diuinam essentiam cognoscit.

Quartò. Quartò, talis species abstractiuè representans distinctè diuinam essentiam esse optimè potest: ergo non est deneganda nobilissimo intellectui inter creatos, qualis est angelicus. Consequentia patet: quia non videtur ei neganda omnis ea intellectiua perfectio, quae infra ordinem gratiae & gloriae esse possit. Antecedens verò probatur, quoniam Paulus post raptum recordabatur diuinam essentiam, & eorum, quae vidit: quod esse non potuit nisi per speciem conseruatam, & in memoriae thesauro ex tali visione relictam, abstractiuèque representantem ea quae vidit.

Quintò. Quintò, possumus ita argumentari cum Caietano hoc loco, & Ferrariensi 2. contra gentes, cap. 98. Vnus Angelus per suam substantiam cognitam non potest cognoscere de alio Angelo id, quod est proprium alteri Angelo, sed solum praedicata sibi & alteri Angelo communia: ergo pari ratione de Deo non poterit per suam substantiam cognitam cognoscere, quod est proprium Dei, sed solum praedicata sibi & Deo communia: id quod cum absurditatem

A contineat, dicendum erit, Deum per speciem sibi propriam ab Angelo cognosci.

Diriment quaestionem propositam sequentes conclusiones. Prima sit. Diuina potentia dari potest species abstractiuè representans diuinam essentiam, imò & mysterium gloriosissimae Trinitatis, idque non solum in Angelis, sed etiam in nobis, ac proinde potest tam in Angelis quam in nobis per diuinam virtutem dari notitia abstractiua essentiae diuinae, per quam quidditariuè, & ut est in se, cognoscatur, antequam intuitiuè conspiciatur. Hanc cum Scoto asseruimus & ostendimus quaest. 1. artic. 2. disputatione vltima. Lege quae ibi dicta sunt.

B Secunda conclusio. Talis species, aut notitia, si detur, nec Angelo, nec nobis erit naturalis, sed supernaturalis simpliciter. Quare loquendo de notitia, quam Angeli de Deo possunt naturaliter habere, optimè D. Thomas hoc loco docuit, non esse per speciem, sed per ea, quae facta sunt, & potissimum per substantiam ipsorummet cognitam. Haec probatur, tum quia species representans abstractiuè, & notitia per talem speciem elicitam, non datur nisi post notitiam intuitiuam: ergo talis species, & notitia, quae sit ante notitiam intuitiuam diuinam essentiae, non erit naturalis: tum etiam, quia talis species haberi non potest, nisi à Deo infundatur: qua ratione Scoto ipse affirmat ea ex parte eam esse supernaturalem: cum ergo debita non sit naturae Angelorum, eo modo quo, iuxta Doctores qui affirmant Angelos non accipere species à rebus, sed eis à Deo infundi in instanti, quo sunt conditi, debita illis sunt species aliarum rerum: consequens profectò est, ut species illa non sit illis naturalis, quemadmodum illis essent naturales species aliarum rerum, ordo quippe creaturae non postulat ut Deus earum rerum species infundat, quarum cognitionem creaturae intellectu praedita suis viribus aliunde possunt comparare: quare cum Angeli multò melius quam nos, per ea quae facta sunt, & praesertim per suam substantiam, cognoscere potuerint Deum esse, esse primam causam, &c. necesse non fuit, ut acciperent speciem infusam Dei representantem: sicut nec Adamus eam, similem ob causam, accepit.

C Tertia conclusio. Probabilis existimo eiusmodi speciem non fuisse infusam Angelis supernaturaliter. Ratio, quae me mouet, est, quia id non erat necessarium. Licet enim in eis fuerit fides infusa mysterij adorandissimae Trinitatis, reuelatiouque supernaturalis eiusdem mysterij, ad id tamen necessaria non est noua species, sicut nec in nobis: sed ex notitiis, quas de Deo, & ceteris terminis, quos mysterium illud continet, naturaliter formant, possunt illi mysterio dare assensum supernaturalem, si diuinitus ad eum adiuentur, ut de nobis ipsis in Concordia quaest. 1. 4. artic. 13. late ostensum est.

D Ad primum ergo Scoti, neganda est maior, si vniuersim intelligatur. Deus namque optimus maximus per suam essentiam cognitam, & in sua essentia cognita, intelligit creaturas omnes eadem illa notitia, qua suam essentiam comprehendit, idque absque vilo discursu. Quare falsa est maior propositio Scoti. Quod ad rem tamen attinet, de qua sermo est in argumento, iam ostendimus Angelos discurrere per accidens, dum vel ex sua propria substantia cognita, vel ex aliis rebus naturalibus, in Dei notitiam naturaliter ascendunt: eod quod notitia, qua se Deum cognoscunt, abstractiua sit: ea verò qua se, & ceteras res naturales, intuitiua: quae in vnam & eandem numero notitiam coincidere non possunt.

E Ad secundum, si nomine cognitionis distinctae

1. Conclus. Dari posse diuinam virtutem speciem qua abstractiuè diuinam essentiam representat.

2. Conclus.

3. Conclus. Angelis non fuit infusa species, qua Deum supernaturaliter essentiam representaret.

Ad primum Scoti argum.

Ad secundum.

intelligatur quidditatiua, neganda est maior: si verò euidens quoad prædicata, quæ de Deo cognoscunt, nempe quod sit infinitus, sapientissimus, &c. non attingendo eum, vt est in se, concessa maiori neganda est minor: per creaturas namque, quæ Dei sunt effectus, à diuina perfectione infinite deficientes, cognoscuntur illa omnia de Deo euidenter, nõ solum ab Angelis, sed etiam à nobis.

Ad tertium. Ad tertium data maiori, ad minorem negari in primis debet hominem in statu naturæ lapsæ non habere cognitionem in particulari de suo vltimo fine naturali, Deo optimo maximo: licet enim de eo non habeat cognitionem quidditatiuam, habet tamen cognitionem in particulari, quam per ea quæ facta sunt adipiscitur, qualem profectò habuerunt Philosophi naturales, iuxta illud Pauli ad Rom. 1. *Inuisibilia Dei, à creatura mundi, per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus, & diuinitas.* Deinde si nomine, notitiæ distincte, intelligatur quidditatiua, neganda est minor, & consequentia: si verò intelligatur euidens, iuxta sensum paulò antea explicatum, concessa minori, & consequentia, neganda est minor vterius subsumpta, eam nempe notitiam haberi non posse, nisi per speciem: tam enim à nobis, quàm ab Angelis, haberi potest per ea quæ facta sunt, vt paulò antea dictum est.

Ad quartum. Ad quartum si sit sermo de diuina potentia, concessa antecedente, negetur consequentia. Neque enim quicquid Deus per suam omnipotentem virtutem potest supernaturaliter facere, quod ad ordinem gratiæ & ad beatitudinem supernaturalem non pertineat, tribuendum est Angelis.

Ad quintum. Ad quintum concedatur antecedens, & negetur consequentia. Ratio est, quia substantia vnius Angeli non est effectus substantiæ alterius: est verò effectus proprius Dei: per effectum autem proprium causæ prædicatæ illi propria possumus cognoscere, in quibus ab effectu distinguitur.

QVÆSTIO LVII.

De Angelorum cognitione respectu rerum materialium.

ARTICVLVS I.

Vtrum Angeli cognoscant res materiales.

ONCLUSIO affirmat, & est communis. D. Thomas arbitratur res materiales ab Angelis cognosci per species infusas. Scotus verò per acquiritas iuxta modum quæst. 55. artic. 2. explicatum.

ARTICVLVS II.

Vtrum Angeli cognoscat singularia.

Angeli cognoscut singularia.

ONCLUSIO affirmat, contrariumque esset error in fide. Probat, quoniam Angeli in Scripturis sanctis narratur fuisse locuti cum singularibus hominibus de rebus singularibus, vt cum Abrahamo, Loth, Moysè, vtroque Tobia, beata Virgine, &c. *Omnesque sunt administratorij spiritus in ministeriũ missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis,* vt ad Hebræos primo habetur. Eorumque naturæ & custodiæ traditi sunt homines in particulari, vt ex illo

Matthai 18. *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei qui in caelis est,* constat: hæc autem præstare non possent, nisi cognoscerent singularia. Adde, quod demones tentant homines, vt ex Scripturis sacris est manifestum: id autem efficere non possent, nisi eos cognoscerent in particulari. Reliqua quæ hoc loco dici poterant, dicta sunt quæstione 55. articulo secundo.

ARTICVLVS III.

Vtrum Angeli cognoscant futura.

PRIMA conclusio. Ea futura, quæ idcirco necessaria sunt, quod à causis necessariis proueniant, ab Angelis certò, & sine vlla fallentia cognoscuntur: vt solem oriturum cras, posito quod motus cæli non esset: tali, vel tali die futuram eclipsim Luna, aut Solis, &c. Hæc probatur, quoniam Angeli sua scientia naturali penetrant causas omnes naturales: ergo in causis atque ex causis cognoscent multò meliùs, quàm nos omnes effectus inde necessariò profecturos.

SECUNDA conclusio. Effectus futuri, qui pendent à causis quidem, quæ suapte natura impediri possunt, sed ad vnum sunt determinatæ, certò cognosci possunt ab Angelis, quatenus præcisè ab eis pendent, & quatenus, quod impediantur, pender à similibus causis agentibus ex necessitate naturæ, determinatisque ad vnum: non verò vt pendent à causis indeterminatis ad vnum, aut in quantum ab eiusmodi causis possunt impediri. Causas indeterminatas ad vnum, seu indifferentes ad plura, diximus quæst. 14. artic. 13. disputat. 12. esse in primis liberum arbitrium, tam diuinum quàm angelicum & humanum, & voluntatem puerorum, & amentium, in quibus licet non sit libertas cum ea notitia boni & mali, quæ sit satis ad culpam, est tamen aliqualis libertas. Deinde appetitũ sentientem brutorum, in quo quasi vestigium quoddam libertatis ad quosdam actus cernitur. In paucis etiam quibusdam aliis euenientibus asseruimus indeterminatorem ad vnum, seu indifferentiam ad multa reperiri. In reliquis verò causis naturalibus inueniri quidem determinationem ad vnum, licet magna ex parte sint eius naturæ, vt impediri possint. Si ergo omnes causæ, quæ continentur in hoc vniuerso, essent huius posterioris generis, sanè Angeli certò cognoscere possent effectus omnes futuros, etiam eos, qui à causis, quæ suapte natura impediri possent emanarent, siue effectus essent de numero rarò contingentium, siue vt plurimum, siue eorum, qui æquè à causis naturalibus euenire solent, & non euenire. Ratio est, quia penetratis causis, cognoscerent certò, quæ essent de facto impediendæ, & quæ non, & subinde, qui effectus essent de facto futuri, & qui non: quæ causa est, cur dixerimus paulò antea, Angelos certò cognoscere effectus futuros, quatenus pendent ab huiusmodi causis, & quatenus à similibus aliis possunt impediri: non verò quatenus mediatè vel immediatè pendent à causis indeterminatis ad vnum, quales sunt illæ, quas numerauimus, & quatenus ab eisdem mediatè vel immediatè impediri possunt. Lege quæ diximus disputatione duodecima citata.

TERCIA conclusio. Illos solos effectus futuros Angeli non possunt certò cognoscere, qui proximè vel remotè pendent à libero arbitrio, aliisque causis indeterminatis ad vnum, ab eisue proximè, vel remotè